

TÉMA: *Zdravé bydlení v souvislostech*

Při stavbě domu jsou důležitá nejenom obecně platná kritéria, ale také další faktory, které na člověka působí a ovlivňují ho.

Inženýr David Eyer se profesně zabývá stavební biologii, kterou vystudoval na Institutu stavební biologie a ekologie (IBN) v německém Neubeuernu. Tvrdí, že zdravé bydlení úzce souvisí se schopností vnímat stavbu jako součást přírody.

Mohl byste v krátkosti představit pojem stavební biologie tak, jak je vnímán v německém stavitelství a jak se uplatňuje v české praxi?

Stavební biologie se zabývá celistvým pohledem na vztah mezi člověkem a jeho obydlím. Vznikla v Německu před více než čtyřiceti lety a postupně se začíná uplatňovat i u nás. Má interdisciplinární charakter, do něhož se promítá celá řada specializací, jako je například architektura, urbanismus, ekologie, psychologie či sociologie. Základními pilíři jsou nicméně architektura a urbanismus spolu s péčí o zdraví a ekologii. Profesor Anton Schneider z IBN stanovil pětadvacet pravidel pro zdravé bydlení (pozn. red.: některé z nich najdete v rámečku na další straně).

Týmy stavařů by se tedy měly rozšířit o další profese?

Je dobré dívat se na věci z více pohledů a snažit se uvažovat celostně. Bydlení přece není jenom o stavebních materiálech a nových technologiích, ale především o člověku. A pro něj je důležité zdraví a vitalita. Lidé se dnes snaží sice stavět nízkooenergeticky a pasivně, ale bez dalších nutných souvislostí. K čemu nám budou všemožné úspory, pokud nás budou neustále omezovat jiné faktory?

Často nejsou brány v potaz ani požadavky urbanistů a dobré pozemky pro stavbu se jen těžko hledají. Jak by podle vás měl vypadat ideální pozemek pro stavbu rodinného domu?

Ano, dobrým pozemkem je třeba začít. Asi nejdůležitější je naučit se vnímat *genia loci* – atmosféru charakterizující určité místo. Tuto „atmosféru“ pak rozpoznat a při navrhování ji respektovat a podpořit. Pouze tak mohou vzniknout stavby, které jsou neoddělitelné od prostoru a tímto prostorem přirozeně „prorůstají“. Lidé vždy podvědomě hledají spojení s vnějším přirozeným prostředím. Dokazuje to i známý urbanista a architekt Roger S. Ulrich v ex-

Institut stavební biologie a ekologie (IBN) propaguje i moderní dřevostavby, které splňují stanovená přísná kritéria

perimentální studii, která ukazuje, že rozdílné výhledy z okna nemocnice mají odlišný dopad na léčebný proces. Srovnával pohledy do parku, na stromy a zeleň s pohledy na stěny protějších domů. Pacienti s pohledem do parku vykazovali rychlejší uzdravení, nutnost podávání méně medikamentů a rychlejší zotavování po operaci. Proto pohled do zahrady, parku, případně využití terasy nebo balkonu pro rostliny, stejně tak jako zakomponování rostlin do interiéru hrají důležitou roli v psychofyzickém zdraví. Z hlediska stavební biologie je důležité najít pozemek mimo vedení vysokého napětí, stanic mobilních telefonů, znečišťující provozů, frekventovaných silnic, v klidné části a obklopené zelení.

Ve svých přednáškách se zmiňujete také o vitalitě prostředí a o tom, že většina domů nestojí ve vitálním prostředí...

Architektonický prostor je pro naše mentální, sociální a fyzické zdraví bytostně důležitý a také nás významně zpětně ovlivňuje

je – podporuje a inspiruje, nebo také utiskuje a otupuje. Architektonický prostor, tak jako vše živé i neživé, má svoji úroveň vitality, jejíž intenzita kolísá v závislosti na faktorech, které ji zakládají a bezprostředně ovlivňují. Rakouský architekt Christopher Alexander ve své knize *Nature of Order* nastiňuje způsob, jak můžeme vnímat vitalitu i v takzvané neživé přírodě. Uvádí to na příkladu mořských vln, které jsou podle našeho obecného pohledu „neživé“. Sedněte si tedy na chvíli k mořskému břehu a pozorujte vlny, s jakou pravidelností, rytmikou působí na naši mysl. Porovnáte-li pak tuto zkušenost s dojmem, který ve vás zanechá pohled na vodní hladinu jakéhokoliv uměle vybudovaného bazénu, které vlnění vnímáte jako více vitální? Které vlnění vás vjemově i duševně více naplňuje? Stejně srovnání můžete provést třeba v případě hodnocení laminátové a dubové podlahy. Která z nich má více vitality? Se kterou nacházíte hlubší pocitové souznění? Měli bychom si podle autora položit otázku: Kde se cítím více živý? Toto srovnání můžete zkusit i u mnohem rozsáhlejších celků. Pozorným vnímáním tedy objevujeme fenomén

vitality na úrovni materiálů, vnitřních prostor, budov či měst.

Souvisí zdravé bydlení a vitalita s upřednostňováním kamene, pálených cihel, dřeva či slámy?

Principy vitality a baubiologie můžeme směle aplikovat i u moderních staveb. Přirozené a zdravé bydlení ale nemusí být jen z kamene, pálených a nepálených cihel, dřeva či slámy. Problém je v tom, že s rostoucí průmyslovou výrobou se začalo používat stále více umělých materiálů a u mnoha z nich ani nevíme, jaký vliv mají na zdraví člověka z dlouhodobého hlediska. U některých to dokonce i víme, ale stále nás to dostatečně neodrazuje od jejich používání. Stavební biologie podrobně zkoumá stavební materiály a uděluje doporučení.

Jak je na tom z tohoto pohledu třeba sádrovláknitý materiál, který se používá při stavbě dřevostaveb?

Tento materiál je z hlediska uvolňovaných látek bezproblémový, jeden výrobce má dokonce osvědčení baubiologického institutu. Strukturálně je téměř >>

Zrekonstruovaná
bývalá fara
dnes slouží jako
mateřské
centrum

dokonalý, ale myslím, že je trochu nudný. Pokud s ním pracuji, používám minerální stěrku, pracuji bez kovových vyrovnávacích profilů a mírně zaobluji všechny hrany. Stěny jsou pak více živé.

Co byste doporučil stavebníkům z hlediska stavební biologie, pokud se rozhodnou pro dřevostavbu?

Rozhodně difuzně otevřenou konstrukci a používání materiálů s nízkými emisemi formaldehydu, bez izokyanátů a dalších škodlivých látek, lepidel či rozpouštědel.

Které materiály mají podle baubiologie nejvíce škodlivý dopad na lidský organismus a neměly by se ve stavebnictví vůbec používat?

Především látky se zvýšenou radioaktivitou, azbest, olověné trubky, PVC, dřevotřísky. Nutné je omezit plasty a uměle vyrobené materiály obecně. Pozor na radioaktivní žuly, starší tvárnice, popílek či škváru. Vyvarujte se stavění domů na tektonických poruchách, tam, kde se nacházejí styky a zlomy hornin, a nechte si od odborníka zjistit radonové riziko ve svém domě a na pozemku.

Z principů stavební biologie

1 Pozemek bez anomálií, mimo zdrojů emisí a hluku, při zachování přirozených radiačních polí a omezení umělých elektromagnetických polí

2 Používání přírodních stavebních materiálů s nízkou radioaktivitou, přednostně z místních zdrojů, bez použití nedostat-

kových nebo rizikových surovin

3 Zohlednění principu harmonických rozměrů, proporcí a forem

4 Přirozená regulace vlhkosti vzduchu v místnostech (pomocí materiálů vyrovnávajících vlhkost)

5 Preference sálavého tepla k vytápění

Lze podle vašeho názoru postavit pasivní dům z kvalitních materiálů a zajistit přirozenou výměnu vzduchu, aniž bychom porušili výše uvedené zásady pro zdravé bydlení?

Myslím si, že je dobré ponechat lidem svobodu a nepracovat v kategoriích dobrý – špatný. Snažím se spíše poradit, na co bychom si měli dát pozor a co může za určitých okolností snížit kvalitu života. Každý člověk si musí sám najít vlastní ideální polohu, ve které se cítí dobře a přináší mu největší užitek. V případě pasivních a nízkoenergetických domů se názory na mikroklima hodně liší. Skalní ekologové říkají, že není vhodné používat vzduchotechniku s rekuperací a je lepší zvolit třeba jednodušší podtlakové větrání. Jenže pak už nelze dosáhnout tabulkových hodnot pasivního standardu. Já lidem k rekuperaci dávám několik doporučení, která je dobré dodržet, pokud se pro ni rozhodnou. Radím minimalizovat rozvody vzduchotechniky kvůli jednoduššímu čištění, dobrý je kaskádový systém, a dále doporučuji oddělit vytápění a větrání, jelikož pro vytápění domu vzduchem potřebuje-

Vstup do mateřské školy ve Slušticích u Prahy s organickým tvarem domu

Avaloka, škola tradičních umění v Praze ve Stodůlkách, učí bojové umění aikido, buddhistickou meditaci a jógu

Ing. David Eyer se zabývá stavební biologií, kterou vystudoval na Institutu stavební biologie a ekologie v německém Neubeuernu (IBN). V Čechách se spolupodílí na celé řadě ekologických staveb, například Mateřská školka ve Slušticích, renovace činžovního domu s vegetariánskou restaurací v Praze, Škola bojových umění Avaloka ve Stodůlkách, Domov pro Seniory ve Slušticích a v současnosti připravuje projekt ajurvédských Slunečních lázní Maitrea v Praze.

me větší objemy než pro větrání. Rychlost proudění vzduchu pak může být i nepříjemná. Pochopitelně je důležité, aby jednotka nebyla hlučná. To se zdá být samozřejmé, ale v praxi často dochází k tomu, že tyto problémy nastávají a jsou pak extrémně zatěžující. Mé maximum je 25 dB. Jednotka by měla mít možnost regulace, aby bylo možné výkon snížit podle potřeby, ideální střední míra je 25 m³ na hodinu a osobu.

Jak se měří kvalita a vitalita prostředí?

Baubiologie se zabývá i měřením elektrických a magnetických polí, radioaktivity, geologických poruch, vlhkosti, zvuku, iontového mikroklimatu, chemických látek ve vzduchu a prachu, bakterií. Pro většinu

těchto polí existují technické předpisy, přísná doporučení Světové zdravotnické organizace (WHO) a pravděpodobně nej přísnější je doporučení stavební biologie. V domě bez vzduchotechniky je ideální ověřovat kvalitu vzduchu v interiéru měřením CO₂. Na to existují dostupné přístroje se srozumitelným systémem měření. Pokud hodnoty překročí 1 000 ppm, je vhodné vyvětrat křížově okna. Zařízení může mít také zvukovou signalizaci, takže hned víme, kdy okno otevřít. V ložnici je dobré nechávat otevřené dveře do celého bytu, tím se podstatně zvýší dostupný objem vzduchu a jeho kvalita je dostatečná. Přes léto samozřejmě můžeme mít otevřená okna. Pokud uvažujeme o vzduchotechnice, vhodným řešením je podle sta-

vební biologie například podtlakové větrání, lokální rekuperace a podobně.

Jak si pojem syndromu nemocných budov (SBS) vysvětluje stavební biologie a jaké alternativy proti tomu staví?

Syndrom nemocných budov je kombinace onemocnění spojených s pobytem v budovách určených k práci nebo bydlení. V roce 2002 WHO uvedlo, že až 60 % lidí trpí onemocněním SBS. Souvisí se špatnou kvalitou vnitřního prostředí – chybami v klimatizaci, obsahem těkavých látek, VOC, plísní, ozonu z kancelářského zařízení, chemikálií. Máme normy, doporučení WHO a doporučení stavební biologie, které jsou hodně přísné.

Jaká je podle vás budoucnost bydlení?

Naštěstí se principy ekologického stavitelství, stavební biologie a dalších směrů šíří mezi laiky i odborníky. Stát by měl podle mého soudu nastavit pravidla, kde bude primární zdraví člověka, nikoli ekonomický profit a průmyslová výroba.

TEXT: Vlastimil Růžička

FOTO: David Eyer